

Πρόλογος

Η εκπαιδευτική αξιολόγηση σήμερα κατέχει σημαντική θέση, καθώς αποτελεί σημαντικό και κρίσιμο παράγοντα στα εκπαιδευτικά συστήματα όλων των χωρών του κόσμου. Συγκεκριμένα, υπάρχει μια διεθνής τάση η αξιολόγηση να αποτελεί κεντρικό παράγοντα της εκπαίδευσης και της λήψης αποφάσεων που αφορούν την εκπαιδευτική κοινότητα, τους αξιολογούμενους, τους εκπαιδευτικούς και τη γνώση γενικότερα.

Η εκπαιδευτική διαδικασία θα πρέπει να αντλεί πληροφορίες από τους ίδιους τους εκπαιδευόμενους, ώστε μέσω της διαδικασίας της αξιολόγησης να υπάρχει βελτίωση και ποιοτική αναβάθμιση όλων των συντελεστών, καθώς και συνεχής βελτίωση της παιδαγωγικής επικοινωνίας και σχέσης με τους αξιολογούμενους. Η αξιολόγηση, λοιπόν, του εκπαιδευτικού έργου στη σχολική τάξη δεν θα πρέπει να αποτελεί μια επιπλέον γραφειοκρατική διαδικασία αλλά να συντελεί στην ταχύτερη μετάδοση των πληροφοριών από τον εκπαιδευτικό στους μαθητές, αποτελώντας ταυτόχρονα μια αμφίδρομη διαδικασία μάθησης, που να προωθεί την αρτιότερη διοίκηση λειτουργίας της τάξης και κατ' επέκταση των σχολικών μονάδων. Μέσω της διαδικασίας της αξιολόγησης επιτυγχάνεται η επισήμανση των αδυναμιών της ίδιας της διαδικασίας μάθησης. Έτσι, η αξιολόγηση δεν αποτελεί μια διαδικασία ελεγκτικού ή διαπιστωτικού χαρακτήρα αλλά μια ανατροφοδοτική διαδικασία, ώστε να υπάρχει συνεχής αναβάθμιση της ποιότητας της εκπαίδευσης.

Μιλάμε στο παρόν βιβλίο για την αξιολόγηση από ομότιμους. Η αξιολόγηση αυτή επικεντρώνεται στην αξιολόγηση του έργου από έναν ή περισσότερους ανθρώπους με παρόμοιες αρμοδιότητες με εκείνους που παράγουν κάποιο έργο (peers). Στοχεύει στην ατομική πρόοδο του

καθενός από τους εκπαιδευομένους, προσαρμόζοντας πάνω σε αυτόν τους στόχους της διδασκαλίας. Επεμβαίνει έτσι στη μάθηση, τροποποιώντας τις διδακτικές πρακτικές για κάθε μαθητή.

Οι βασικές αρχές της αξιολόγησης από ομότιμους είναι οι εξής:

- δεν αποτελεί αυτοσκοπό, αλλά εντάσσεται στη διαδικασία της διδασκαλίας και της μάθησης,
- στην προσπάθεια αξιολόγησης είναι απαραίτητος ο σαφής καθορισμός του σκοπού του αντικειμένου αλλά και των κριτηρίων αξιολόγησης που θα ακολουθήσουν οι μαθητές (υπάρχει σχετικό κεφάλαιο γι' αυτό),
- η επίδοση των εκπαιδευομένων εκτιμάται από τους ίδιους τους μαθητές με συμφωνηθέντες στόχους διδασκαλίας, αλλά μπορεί να πραγματοποιηθεί και άνευ κριτηρίων αξιολόγησης,
- δεν αξιολογούνται μόνο οι γνώσεις αλλά και οι δεξιότητες, οι συμπεριφορές, η συνεργασία οι εμπειρίες που βελτιώνουν τις επιδόσεις,
- στην αξιολόγηση των ομότιμων επιτρέπεται να συμμετέχει ενεργά ο εκπαιδευόμενος, ώστε να αποκτά δεξιότητες αυτοαξιολόγησης. Με αυτό τον τρόπο η αξιολόγηση όχι μόνο έχει δυναμικό χαρακτήρα, αλλά στηρίζεται στη συνεργασία του αξιολογητή και του αξιολογούμενου,
- δίνεται έμφαση στη γνώμη στην παρατήρηση στην ακρόαση και στον πειραματισμό ως διαδικασίες που διευκολύνουν τη μάθηση κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας,
- μέσω της αξιολόγησης των ομότιμων καλλιεργείται στον μαθητή η υπευθυνότητα. Παρόμοια υπευθυνότητα καλλιεργείται και στον εκπαιδευτικό, αφού αυτός θα πρέπει να θέσει κατάλληλα κριτήρια και μεθόδους, ώστε να επιτευχθεί με τον καλύτερο και ποιοτικότερο τρόπο η αξιολόγηση και
- μέσω της αξιολόγησης αυτής ενισχύεται η αυτογνωσία του εκπαιδευτικού όσον αφορά την παιδαγωγική, τη διοικητική, αλλά και διδακτική του ικανότητα.

1

Εισαγωγή στην Αξιολόγηση από Ομότιμους (Peer Assessment)

Η αξιολόγηση από ομότιμους κριτές είναι μια διαδικασία για εκπαιδευόμενους κάθε μορφής (μαθητές, φοιτητές κ.ο.κ.) ώστε να εξεταστεί το επίπεδο, η αξία ή η ποιότητα της μάθησης τους, από άλλους μαθητές σε καθεστώς ισοτιμίας. Η αντίληψη της αξιολόγησης από ομότιμους που παρουσιάζεται σε αυτό το βιβλίο και κατά την άποψη μας πρέπει να είναι πρώτιστα διαμορφωτική, η ανατροφοδότηση από ομότιμους δίνεται την ίδια στιγμή που λαμβάνει χώρα η μάθηση, βοηθώντας τους μαθητές να προγραμματίζουν τη μάθησή τους, να προσδιορίσουν τις δικές τους δυνάμεις και αδυναμίες, τις περιοχές-στόχους για επανορθωτική δράση και να αναπτύξουν μεταγνωστικές και άλλες δεξιότητες. Δεν θα πρέπει να εμπλέκει τους μαθητές στην τελική βαθμολόγηση. Τα προς αξιολόγηση αντικείμενα μπορεί να είναι γραπτά, προφορικές παρουσιάσεις, φάκελοι επίδοσης, τεστ, διαγωνίσματα κ.ο.κ. Η αξιολόγηση από ομότιμους μπορεί να εφαρμοστεί σε κάθε ηλικία εκπαιδευόμενου, ανεξάρτητα από τις ικανότητες του καθενός. Η αξιοπιστία και η εγκυρότητα των αξιολογήσεων από ομότιμους τείνουν να είναι το ίδιο υψηλές, και συχνά υψηλότερες, από ό,τι οι αξιολογήσεις που πραγματοποιούνται από τους εκπαιδευτικούς σε καθημερινή βάση στη σχολική τάξη (Torring, 1998). Η αξιολόγηση από ομότιμους απαιτεί εκπαίδευση και πρακτική εξάσκηση, αλλά μπορεί να εφαρμοστεί από όλους, αρκεί να είναι ειλικρινείς και έντιμοι με τους άλλους ομότιμους. Θα πρέπει να υπάρχει προσοχή στη διαδικασία συνοδευόμενη με ειλικρίνεια. Μια τέτοια αξιολόγηση μπορεί να οδηγήσει τελικά σε πιο εξελιγμένες αξιολογήσεις από ομότιμους, καθώς και στην εξασφάλιση σημαντικής

ανατροφοδότησης, που μπορεί να βοηθήσει τους μαθητές να εντοπίσουν τα πλεονεκτήματα και τις αδυναμίες τους. Ένας ομότιμος κριτής με λιγότερη ικανότητα στην αξιολόγηση, αλλά με περισσότερο χρόνο στη διάθεσή του μπορεί να παράγει μια αξιολόγηση ίσης αξιοπιστίας και εγκυρότητας με εκείνη ενός εκπαιδευτή.

Σε μια διαμορφωτική (εποικοδομητική) άποψη, όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, πρόθεσή της είναι να ωθήσει τους μαθητές να αλληλοβοηθηθούν προγραμματίζοντας τη μάθηση τους (π.χ. φυσικής, μαθηματικών κ.ο.κ.). Τους βοηθά επίσης να κατανοήσουν τα δυνατά και αδύνατα σημεία τους, να προσδιορίσουν τις περιοχές-στόχους που μπορούν να βελτιώσουν την επίδοσή τους, ενώ ταυτόχρονα τους βοηθά να αναπτύξουν μεταγνωστικές και άλλες προσωπικές και επαγγελματικές δεξιότητες.

Η ανατροφοδότηση μέσω ομότιμων είναι πιο άμεση για αξιολογούμενους και αξιολογητές και δίνει μεγαλύτερη ανατροφοδότηση σε σχέση με αυτή των εκπαιδευτικών. Η αξιολόγηση από ομότιμους είναι μια νέα μορφή αξιολόγησης, αλλά στην πραγματικότητα έχει αναπτυχθεί εδώ και αιώνες. Ο George Jardine, καθηγητής στο Πανεπιστήμιο της Γλασκώβης (1774-1826), περιέγραψε τις μεθόδους και τα πλεονεκτήματα της αξιολόγησης από ομότιμους (Gaillet, 1992). Τα τελευταία χρόνια, παρατηρείται μεγάλο ενδιαφέρον για την αξιολόγηση από ομότιμους, ως τμήμα της διαμορφωτικής αξιολόγησης.

Τα ερωτήματα που θα προσπαθήσουμε να απαντήσουμε σε αυτό το βιβλίο είναι:

- Γιατί θα πρέπει οι εκπαιδευτικοί, οι εκπαιδευτές εκπαιδευτών, οι μαθητές και οι ερευνητές να ενδιαφέρονται για την αξιολόγηση από ομότιμους;
- Μπορεί η αξιολόγηση από ομότιμους να βελτιώσει την ποιότητα ή και να μειώσει το κόστος στην εκπαίδευση;
- Μπορεί να είναι αποδοτική η αξιολόγηση από ομότιμους και κάτω από ποιες συνθήκες;
- Ποια τα πλεονεκτήματα και ποια τα μειονεκτήματα της αξιολόγησης από ομότιμους;
- Πρέπει να θέτουμε κριτήρια κατά την αξιολόγηση από ομότιμους;

- Πώς θα πρέπει να πραγματοποιηθεί μια αξιολόγηση από ομότιμους χωρίς κριτήρια;

Το βιβλίο αυτό διερευνά επίσης την αξιοπιστία, εγκυρότητα, και τα αποτελέσματα της αξιολόγησης από ομότιμους, και περιγράφει αποτελεσματικές προσεγγίσεις για την πρακτική εφαρμογή της.

1.1 ΟΙ ΛΟΓΟΙ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΟΜΟΤΙΜΩΝ

Η αξιολόγηση από ομότιμους είναι μια ενέργεια για τους εκπαιδευόμενους, ώστε να προβληματιστούν, να εξετάσουν και να καθορίσουν το επίπεδο, την αξία ή την ποιότητα ενός αποτελέσματος ή της απόδοσης άλλων ομότιμων εκπαιδευόμενων. Οι δράσεις αξιολόγησης από ομότιμους μπορεί να ποικίλουν σε μια σειρά από τρόπους ανάλογα με την εφαρμογή τους σε διάφορα θέματα ή τομείς του προγράμματος σπουδών. Μια ευρεία ποικιλία των αποτελεσμάτων ή παραγώγων (της εκπαιδευτικής διαδικασίας) μπορεί να αξιολογηθεί από ομότιμους, όπως προαναφέρθηκε, συμπεριλαμβανομένων των γραπτών, των χαρτοφυλακίων (portfolios), των προφορικών παρουσιάσεων, των διαγωνισμάτων και άλλων συμπεριφορών. Η σύνθεση των συμμετεχόντων μπορεί να ποικίλει και οι αξιολογητές και οι αξιολογούμενοι μπορεί να είναι ζεύγη ή ομάδες. Η κατεύθυνση μπορεί επίσης να ποικίλλει αφού η αξιολόγηση από ομότιμους μπορεί να είναι μονόδρομη ή αμφίδρομη. Ακόμη και οι στόχοι της αξιολόγησης από ομότιμους μπορεί να ποικίλουν, αφού ο εκπαιδευτικός μπορεί να στοχεύσει σε γνωστικά ή μεταγνωστικά οφέλη, επιτυγχάνοντας εξοικονόμηση χρόνου, ή άλλους στόχους. Τελευταία εμφανίζονται μέθοδοι ακόμα και για μηχανοργάνωση, δηλαδή, αυτοματοποίηση μέσω ηλεκτρονικού υπολογιστή της αξιολόγησης που πραγματοποιείται από τους ομότιμους (π.χ., Tseng & Tsai, 2007). Η τεχνολογία βοηθάει και γενικά έχει θετικά αποτελέσματα, κάνοντας την εφαρμογή της ευκολότερη και τα αποτελέσματα πιο άμεσα.

Η αξιολόγηση από ομότιμους μπορεί να πραγματοποιηθεί και εκτός της σχολικής μονάδας. Μπορεί να γίνει στους χώρους εργασίας, δίνον-